

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУН, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИНЧ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЧ ДЕПУТАТТАРЫНЫНЧ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИНЧ ОРГАНЫ

1952
АВГУСТ
8
ПЯТНИЦА
№ 153 (2583).
ӨРТӨЗ 20 КОП.

„Ажаап алышкын дээрге, түр үениң херээ-дир, ынчангаш ол манаар чорукка ынак эвес. Чогуур үезинде ажаап алып болза,—удуп алганы ол, ажаап алышкынга озалдаар болза,—уттурганы ол.“

И. СТАЛИН.

Дүжүт ажаап алышкыны эгелеп турар

Тыва автономиялыг областың ховуларында чаагай дүжүттү тараалар быжып турар. Ол болза, бо чылын областың көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилериниң эш Сталинга чорукта чаагай алаң хулээгелерин алдарлыг-биле күөсүдир дээш партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органның органиастыг ажилынын, колхозчуларнын, МТС-тернин болгаш совхозтарнын ажилдакчыларынын көдээ ажил-агыйнын тускай эртемниглеринин кызыкмак, чүткүлдүг күш-ажылынын түнели болур.

Колхозчу тараачыларнын, механизаторларнын күженишкенин ажилы-биле ажилдап өстүрүп алган чаагай дүжүттү чогуур өйүндө болгаш чидирг чокка ажаап алыр — көдээ ажил-агый ажилдарынын эш шийтирилг үези болур. Бо шийтирилг үе — дүжүт ажаап алышкынныч бистин областың чамдык районнары эгелеп кирип турар. Чаа-Хөл, Улуг-Хем районнарын колхозтары тараа кезилдезинге мурнап кирген. Чаа-Хөл районда Ленин аттыг болгаш «Бай-Булдук» колхозтар хол кадыры-биле тарааны бышканнап кезерин август 2—3 хүннеринде эгелээ. Чаа-Хөл МТС-тин комбайнары август 5-тен эгелеп колхозтарнын ховуларынче үнүп, ам кестирип эгелей берген. Шагаан-Арыг МТС-тин комбайнары колхозтарнын ховуларынче үнүп, кезилде эгелээ болгаш комбайнар-биле тараа кезилдезинин база өске-даа белеткелдер колхозтарда эки чорутууган.

Дүжүт ажаап алышкынныч чогуур өй-шаанда болгаш чидирг чокка ажаап алырнын бүгү аргалары бистин областа бүрүн бар. Большевик партиянын болгаш Совет чазактын, эш Сталинның хүн-бүрүдө сагып салышкынның ачызы-биле Совет Тываның машина-трактор станциялары, колхозтары, совхозтары хөй саным тракторларын, комбайннарын, оон иштинде боду чоруур комбайннарын, нарын молотилкаларын, автомашиналарын болгаш көдээ ажил-агыйнын өске-даа чепсек херекселдерин долзуу-биле алган болгаш ап турар.

Партия, совет, көдээ ажил-агый болгаш белеткел органиастыгларынның, колхозтарнын, МТС-тернин, совхозтарнын ам кол сорулгазы болза, көдээ ажил-агыйнын сайыраңгай байлак техниказын, күш-ажылды курлавырларын бүрүнү-биле болгаш шыны-биле ажилдаары, дүжүт ажаап алышкынныч күрүнеге тараа дужаалгазын үлгерилг чорударынче бүгү күштерни мобилизастаары болур.

Ажаап алышкынга кол чүве болза, тарааның шуптузу быжа бээр манавайн, бышканнап кезип тургаш, өй-шаан эрттирбейн, чидирг чокка ажаап алып дээш демиселдери болур. Ам үеде областың районнарында ылыгыңа барың талакы районнарда хол кадыры-биле-даа, астын кестирер машиналары-биле-даа бышканнап кезер тараалар хөй турда-ла, шуптузун шөл-шөлү-биле быжырып алгаш комбайн-биле ажаап алып дээр бодалдар бар булуп турар. Тараалар харугда бышкан күш четирибейн, хөй чидиргити болгаш өске-даа когаралды таварыштырып болур чүге төлөөдө, сак ыдыг бодалдар окта лын эвес. Тараанын быжыдың хүн үргүлчү халгаара болгаш кезик чамдык-даа быжа берген тарааны кандыг-даа аргалар-биле кезип алыр дээр дээрин билдингир болбай.

«Ажаап алышкын дээрге, түр үениң херээ-дир, ынчангаш ол манаар чорукка ынак эвес. Чогуур үезинде ажаап алып болза — удуп алганы ол, ажаап алышкынга хожудаар болза, — уттурганы ол» — деп эш Сталинның өөредин утуп болбас. Дүжүт ажаап алышкынныч органиастыг чорудар төлөөдө, оон массалыг калбарышкынныч чедир

бүгү-ле белеткелдерин чыңдары, ылангыя көдээ ажил-агыйнын шупту машина чепсектери бүрүн ажил-агыйнын турар кылдыр оларныч септелгезин, четчелээшкенин доозары — колхозтарнын, МТС-тернин, совхозтарнын удурткучуларынын болгаш партия, совет, көдээ ажил-агый органның харысалгалыг сорулгазы болур.

Ажаап алышкыннын баштайгы хүннеринде эгелээш-ле бүгү ажилдарны: кезилдени, сараатташкыны, бастырылганы, тараа кургадышкыны, арыглашкыны, белеткел пунктларынче сөөртүрүп чөп органиастаар, ол ажилдарнын аразын үзүктелдирбейн денге чорудары эргежок чугула.

Танды районда Ленин аттыг, Улуг-Хем районда Киров аттыг болгаш «Кызыл туз», «Свобода труда» колхозтар база өске-даа районнарын колхозтарында дүжүт ажаап алышкынныч чорударынын ажилчы планын чогадып тургускан. Ындыг болза-даа, районнарын колхоз бүрүзүндө ындыг план четче тургустунмаан болгаш колхозчуларнын ниити хуралында бадылатынмай турар. Дүжүт ажаап алышкынныч чедиркиниң чорударына колхоз бүрүзү колхозчуларнын ниити хуралында бадылатынган ажилчы планынч турар ужурулуг. Колхозтарнын даргалары, хову ажилынын бригадаларынын бригадирлери ол планны хажык чокка боттандырар дээш большевикчи демиселди чорудуп, оон күөсетилип турарын хүн-бүрү контролсаар, илеветингеп четпестерин ол-ла дорана узуткаарынын хемчегтерин алып ужурулуг.

«Баштайгы бастырган тарааны — күрүнеге» — бо болза, көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилеринин бир туугар долунгузу болур. Колхоз бүрүзү, тарааның ажил-агый бүрүзү баштайгы тарааны күрүнеге дужаары — оларнын күрүне мурнунга харысалгалыг хулээгези болур. Дүжүт ажаап алышкынныч болгаш күрүнеге тараа дужаалгазынч графиниң хажык чокка күөсүдирин баштайгы хүннерден эгелээш чедир алып херек. Оон-биле кады ажилчы шынарнын экижидери, күш-ажылды шың органиастаары, үчтү стечету чөп чорудары, ажилды болгаш бастырткы тарааны кичээлгейлг хынап тургаш хулээп алыр — колхозтар даргаларынын, бригадирлерин хулээлгези болур.

Эш Сталинга чоруткан чаагай алаң хулээгелерин хуусаанынч бетинде чедиркиниң күөсүдир дээш дүжүт ажаап алышкынныч кыска хуусаада, чидирг чокка чорудуп, күрүнеге тараа дужаалгазынч планын патриотчу өзү-биле күөсүдир чорук бистин чуртувустун политиктиг болгаш экономнуг күчүшүдалын быжыдарынын, ажилчы чоннарынч материалдыг амдыралын улам экижидеринин эн чугула чүлүү болурунч ужуру-дузаның көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилеринче партия органиастыгларынның агитаторлары кый хире тайылырлап таныштырганындан бистин чедиркиниң хаммааржыр. Партия органиастыгларынның политик-массалыг ажилынын төвү трактор болгаш хову ажилынын бригадаларына турар ужурулуг. Ол черлерге эки эки агитаторларны тургузар, оларнын ажилын боттуп удуртуп, конторы ажаап болгаш хана солуннарын, рольдаар болгаш хана солуннарын, агитудустарны, көргүзүп самбыраларын органиастаарын дүжүт ажаап алышкынныч баштайгы күнүндө эгелээр ужурулуг.

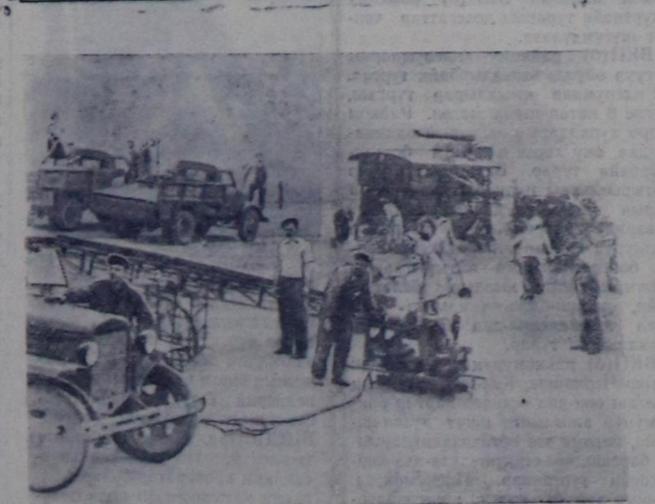
ВКП(б) райкомнары, эге органиастыглар трактор болгаш хову ажилынын бригадаларына ажилды эки шынары дээш, график күөсүдээш дээш, тараа белеткелдеринин ланын хуусаа бетинде күөсүдир дээш демиселче ховуларнын ажил-ишчилеринин социалистиг чырыкын органиастаар ужурулуг.

Шахтёр хүнүнге утнуштур

КЕМЕРОВО. Кузбастын шахтардында шахтёр Хүнүнге төлөтпине биле ужуражыры дээш социалистиг чарыш калбары турар. «Ленинголь» трестин «Полюсаевская — I» шахтазынч дагжылары бедик будурукчулуг көргүзүлчү-биле бо хүннерин эрттирип турар. Олар август айда хереклекчилерге ийи шөлөн хире пландан дашкаар кывар чүлдү камнаа болгаш бассейнге бир дугарында хөмүр казырынч 8 ай программаны күөсеткен. Ол мурнакчы коллектив эн-не чаа даг техниказын шынарлыг кылдыр ажилдаары дээш демиселди чорудуп тургаш, «Донбасс» деп хөмүр даш кастыяр комбайнын чурт иштинге эн-не улуг будурукчулуг чедип алган: ол комбайн-биле бир айнын дургузунда 25.100 тонна хөмүрчү кастырганнар. Хөмүр даштын бот-өрттөн чингедип тургаш, чүгле чартык чылда 350 ажы мур рубль камнаалганы алган. Ол шахтада кылыр ажилдарны долзуу-биле механизасчылган. Уругай бүрүзүндө комбайн ажилдавайн турар чер чок.

Ол ышкаш «Новая» деп аттыг шахтаның дагжылары база-ла улуг чедиркиниң чедип алганнар. (СЭТА).

Совет эвилелинде

Ставропольский край. Чурукта: Курский районун Калинин аттыг колхозунд № 3 хову бригаданың механизасчылган шаңчында чаа дүжүттүн тарааны арыглап болгаш ону күрүнеге дужаары-биле автомашиналарда чүдүрүк турары.

Чуруу О. Пожарскийни. СЭТА-нын прессклещизи.

Тарааның бот-өрттөн чигеткен

ХАЛТАН. (Азербайджан ССР). Республикада эн-не улуг совхозтарнын бирээзи—Орджоникидзе аттыг совхоз күрүнеге тараа дужаарынын планын күөсүдирген. Оон дыка хөй бригадалары гектар бүрүзүндө 180 пуд кызылгасты ажаап алганнар. Совхозта тараа ажаап алышкынныч бастырылганын, сөөртүлгезин механизасчылган. Бо бүгүнүч ачызы-биле тарааның бот өрттө дыка кудулатынган болуп турар. (СЭТА).

мед Ахмедовтун, Алексей Орзуновтун мурнакчы бригадалары планынч бот-өрттөк ортумаа-биле 20 хуу кудулаткан. Ол совхоз 400 мур хире рубльди камнап алган, а тараа ажаап алышкынныч төнчүзүнге чедир тарааны ажаап алырнын бот-өрттөн чигетип тургаш, совхоз чартык миллион хире рубльди камналгазын чедип алып деп турар. (СЭТА).

Семгиниң байлактыг тудушкуну

АРХАНГЕЛЬСК. Семги деп балыктын массалыг хаймынаашкыны Печора хемде эгелээ. Адакы-Печора районун колхозчу-балыкчылары ол этпиг үени ажиллап алгаш, дүңхүн-даа чокка балыктап чоруп турарлар. Чокта чаа олар балык дужаарынын пунктунга 600 пуд хире семги деп балыкты аппарып дужааганнар. Ол болза, бо чылын

туткан балыктарын эн хөйү болган. Носовая деп аттыг балык хулээп алырнын пунктунунч девискээринде балыктын тудушкуну чедиркиниң эгелээ. Аңаа сөөлгү хүннерде безин колхозчулар 500 пуд семги деп балыкты тутканнар. (СЭТА).

Чаа хевирниң дензизи

ВИННИЦА. Винницаның лезилдер септээринч заводу 200 килограммны шойлар чокка дензилээр, чаа хевирниң дензизин калба-биле кылып үндүреринче кирипкен. Ол дензи болза, эн шыны-биле дензилээр болгаш агаар базышкынныч даа тоовас, демирден кылган болуп турар.

Ол завод ындыг дензилеринч бир бөлүүн кылып үндүргөн. (СЭТА).

Тараа ажаап алышкынныч үезинде мал чеминиң белеткелин кошнатпас

Партия обкомунун бюрозунун болгаш облуккомунун бо чылдын июнь 4-те үндүргөн доктаалы болза мал чемин белеткээринин бүгү-ле ажилдарын 20 ажил хүннеринде долзуу-биле доозар дээш июнның 25-тен эгелээш сизен кезилдезин чорударын партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органның, колхозтарнын болгаш совхозтарнын удурткучуларына дааскан.

Колхозчуларны болгаш совхозтарнын ажилчыларын сизен кезилдезинин үезинде ийги чергини ажилдарында хостааш, бо кампанияга хаара туткан турар ужурулуг. Ындыг турбуже, бо доктаал бүгү-ле черлерде долзуу-биле боттанын турар. Чижээлээрге, Барың-Хемчик районун көдээ ажил-агый артельдеринге сизен кезилдезинин болгаш силостаашкынның ажилдаары болгаш 1700 киж кирип ужурулуг турган, а херек кырында бо хире харысалгалыг, улуг күш хергелээр ажилды чүгле 575 киж кылып турар. Сизен кезер 53 машиналар районун колхозтарына долзуу-биле ажилдаар ужурулуг турган болза, оларнын ам чүгле 21-ри ажилдап турар. Ол ышкаш Тес-Хем районун колхозтарына 500 ажы киж план баарга мал чемин белеткээр ажилдарны күөсүдир турган, а херек кырында чүгле 326 киж ажилдаан. Ол-ла районун Сталин аттыг колхозунга 100 киж сизен белеткээр турган, хынап көөрге, чүгле 30 киж ол ажилды кылып турар.

Сизен кезерин ажилында колхозчуларны таарыштыр тургузуп, органиастаары болза, эн-не колдуу чүлдүлү бирээзи болур. Шалыкын өзү-биле ажилдаарын сүмелеп, оларнын кылган ажилдарын шың хемчээп, хулээп алырныч органиастаары ол чорукка хаммааржыр. Хүн норманың колхозчу киж бүрүзүнүнч күөсеткен турарын хынаары колхозтар бүрүзүндө чок болуп турар. Чамдык колхозтарда бо негелделерин кылып турар-даа болза, сизен кезеринин ажилын бүрүн доозарынын хуусаалары безин күөсетимиз.

МТС-теринч болгаш көдээ ажил-агый артельдеринин баштаар черлери тараа ажаап алышкынныч мырнай-ла эгезинден тура тараа саванын сарааттаарынче кичээлгезин салыр херек. Саван чыыр херексел чок комбайнын шөлче Үндүрбейн, оон-биле ону чепсеклээри негетинип турар.

Сизен кезерин ажилында колхозчуларны таарыштыр тургузуп, органиастаары болза, эн-не колдуу чүлдүлү бирээзи болур. Шалыкын өзү-биле ажилдаарын сүмелеп, оларнын кылган ажилдарын шың хемчээп, хулээп алырныч органиастаары ол чорукка хаммааржыр. Хүн норманың колхозчу киж бүрүзүнүнч күөсеткен турарын хынаары колхозтар бүрүзүндө чок болуп турар. Чамдык колхозтарда бо негелделерин кылып турар-даа болза, сизен кезеринин ажилын бүрүн доозарынын хуусаалары безин күөсетимиз.

Амгы үеде чугула сорулга болза, мал чемин белеткээринин талазы-биле ажилды колхозтар бүрүзүндө күштелдирери болур. Тараа ажаап алышкынныч белеткелдерин мал чеминиң белеткелни күштелдирер, ону четчир күштер-биле хандыраары чугула. Колхозчу малчыларны, хову бригадаларында чамдык кижилерни бо ажилга хаара тудар.

Сизен кезерин ажилында колхозчуларны таарыштыр тургузуп, органиастаары болза, эн-не колдуу чүлдүлү бирээзи болур. Шалыкын өзү-биле ажилдаарын сүмелеп, оларнын кылган ажилдарын шың хемчээп, хулээп алырныч органиастаары ол чорукка хаммааржыр. Хүн норманың колхозчу киж бүрүзүнүнч күөсеткен турарын хынаары колхозтар бүрүзүндө чок болуп турар. Чамдык колхозтарда бо негелделерин кылып турар-даа болза, сизен кезеринин ажилын бүрүн доозарынын хуусаалары безин күөсетимиз.

Мал чемин бүрүнү-биле камгалап арттырар төлөөдө, сарааттарнын аразын 50 метрден ырак эвес, а оларнын бажыныч черлерде үйрээ—250 ийкпе 300 метрден ырак болур ужурулуг.

Эрти машиналарын септөп, чаа кезектерин садып ап тургаш, сизен кезер машиналарын дол ажилдаап кирген турар. Ол ышкаш колхозчулар колхозчуларнын үндүргөн күжүн денээр чорукту болдурбаары чугула. Тес-Хем районун Сталин аттыг колхозунда аял-биле сөөрт-

туткан балыктарын эн хөйү болган. Носовая деп аттыг балык хулээп алырнын пунктунунч девискээринде балыктын тудушкуну чедиркиниң эгелээ. Аңаа сөөлгү хүннерде безин колхозчулар 500 пуд семги деп балыкты тутканнар. (СЭТА).

Мал чемин белеткээринин талазы-биле ажилды колхозтар бүрүзүндө күштелдирери болур. Тараа ажаап алышкынныч белеткелдерин мал чеминиң белеткелни күштелдирер, ону четчир күштер-биле хандыраары чугула. Колхозчу малчыларны, хову бригадаларында чамдык кижилерни бо ажилга хаара тудар.

Мал чемин бүрүнү-биле камгалап арттырар төлөөдө, сарааттарнын аразын 50 метрден ырак эвес, а оларнын бажыныч черлерде үйрээ—250 ийкпе 300 метрден ырак болур ужурулуг.

Мал чемин белеткээринин талазы-биле ажилды колхозтар бүрүзүндө күштелдирери болур. Тараа ажаап алышкынныч белеткелдерин мал чеминиң белеткелни күштелдирер, ону четчир күштер-биле хандыраары чугула. Колхозчу малчыларны, хову бригадаларында чамдык кижилерни бо ажилга хаара тудар.

Мал чемин бүрүнү-биле камгалап арттырар төлөөдө, сарааттарнын аразын 50 метрден ырак эвес, а оларнын бажыныч черлерде үйрээ—250 ийкпе 300 метрден ырак болур ужурулуг.

Мал чемин белеткээринин талазы-биле ажилды колхозтар бүрүзүндө күштелдирери болур. Тараа ажаап алышкынныч белеткелдерин мал чеминиң белеткелни күштелдирер, ону четчир күштер-биле хандыраары чугула. Колхозчу малчыларны, хову бригадаларында чамдык кижилерни бо ажилга хаара тудар.

Мал чемин бүрүнү-биле камгалап арттырар төлөөдө, сарааттарнын аразын 50 метрден ырак эвес, а оларнын бажыныч черлерде үйрээ—250 ийкпе 300 метрден ырак болур ужурулуг.

П. УШАКОВ, көдээ ажил-агыйнын область эргелелинч начальнигинч орелакчы.

Кызыл районнун дөрткү партия конференциясы

Кызыл көдө районнун дөрткү партия конференциясы большевикчи шүгүмчүлөрдүн болгаш бот-шүгүмчүлөрдүн адаа-биле болуп эрткен. Райкомнун отчёттүгү үенин ишинде чоруткан ажылынын дугайында отчёт илеткелди ВКП(б) райкомунун секретари эш Ензак кылган.

Эш Ензак бодунун илеткелинге районнун партия организациясы отчёттүгү үенин дургузунда улуг ажилдарын кылганын демдөөлүн. Районнун күш-ажылы арат болгаш тараачын ажил-агыйларнын 94 хуузу коллективизастатынган. Шулту 10 колхозтар бар. Тарыга шөлүнүн 99,3 хуузу, районнун нити малынын 90 хуузу коллективтиг ажил-агыйларнын сектору желеп турар. 1951 болгаш 1952 чылдарда тараа культураларынын тарылгазын кыска хуусаада бедик агроэкономикаг дөңгөлөө эрттирген. Районнун колхозтары бедик дүжүттү ап, күрүнөгө тараа белеткелдин планын 1951 чылда хуусаа бетинде 112 хуу күүсеткен.

Нийтинин мал ажылын хөгжүдериин үш чыл планын 1951 чылда район ажыр күүсеткен. Мал ажылын хөгжүдериин планын «Бай-Булу» көдө ажил-агый артели бүгү чүзүнер-биле ажыр күүсеткен. Мал ажылынын мурнакчылары өскөн. «Черби» колхозтун чыгычызы эш Чүдөк-оол 41 белерден 41 кудуну, «Бай-Булу» колхозтун чыгычызы Удум-Бара 49 белерден 49 кудунарын, «Малдын» колхозтун хойжузу коммунист Лапчар-оол 200 төрүүр хойдан 265 хураганын ап, өстүрүп алганнар. «Черби» колхозтун чыгычызы эш Онгар-оол болгаш ол колхозтун даргазы эш Казанцев чыгыч ажылынын талазы-биле бедик көргүзүлгөндүгү болганнар. ССРЭ-нин көдө ажил-агый министрствозу оларны «социалистик көдө ажил-агыйнын тергинин» деп хөрөк демдө-биле шааннаан.

Көдө ажил-агыйнын чаа чөпсөк-хөрөкселдери-биле деритинген МТС чаксы үедө трактор ажилдарынын планын 136,8 хуу күүсеткен, оң механизаторлары өзүп, оларнын техниктиг мергежил бедиз. Бүгү колхозчуларны сууржуң амыдыралче кириер ажил чедикшининг ботанып турар. 1951 чылда «Победа» колхоз (даргазы эш Базыр-оол) нити тудуг планын ажыр күүсеткен. Тудуг ажылына хоорайын шепке алган организациялары эки дуудалажып турар.

Область төвү Кызыл хоорайын хандырып турар хөмүр-даш уургайы 1951 чылда хөмүр казылдагынын чыл планын 129,2 хуу күүсеткен, а 1952 чылдын бири чартынын планын 163 хуу күүсеткен. Күш-ажылдын бугуруучулугу улам бедип, үндүрүп турар хөмүрүн бот-өртэч чигеп турар. Хөмүр-даш уургайында болгаш районнун өске-даа бугурулгелеринде стахановчуларынын саны өскөн. Оларнын мурунку одуруунда коммунист И. Бухальцев, Г. Беклемешев, комсомолчулар П. Алкснэ, Кыргыз Мая олар чоруп турар.

Районнун партия организациясы отчёттүгү үенин ишинде ВКП(б) кезигүүнө 10 кижини, ВКП(б) кезигүүнүн кандидатына 20 кижини кирип алган. Партия эге организацияларынын отчёт сонгудалып хуралдары большевикчи шүгүмчүлөлдүн болгаш бот-шүгүмчүлөлдүн адаа-биле бедик дөңгөлөө эрткелден. Районда партиянын 20 эге организацияларынын 17-зинин ажылы коммунистер багай эвес деп санаан болгаш партия организацияларынын мурнунга тодаргай сорулгаларын салган.

Пропагандист эш Кицыннын удурт-

камы ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзун өөренир РОМГБ-де белгүм өөредилге программанын чедишкенин доозуп, оң дыйнакчылары программаны эки шигээди алган. Райкүүскомуң болгаш Каа-Хем шигечил черинг партия организацияларынын чанында ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзун өөренир кол хевирин белгүмнери программаны база-ла чедишкенин дооскан. «Совет Тыва», «Бай-Булу», «Победа» колхозтарда агитколлективтер эки амылдап келгенер. Кадрлар-биле ажил, оларын шын шилип алгыры болгаш таарыштыр тургузары экижээн, оң түнелинде ажилдакчы кадрларын, ылангыя колхозтарнын удуртур кадрларын солуур, ажылындан дүжүрер чорук эвээжээн.

Чамдык чедишкенин-биле холбаштыр районнун партия организациясынын ажил-чорудулгазында улуг четпестер болгаш чазыгар барын илеткелчи болгаш делегаттар илереткен. Эш Ензактын илеткелин колдуунда-ла түнел саннар-биле долдунган байдалдын болгаш партияны ажилдын нити байдалын эки ханы түнөп чугалавайн турарын делегаттар шүгүмчүлээн.

ВКП(б) райкомунун бюрозун партия эге организацияларын багай удуртуп, оларга практиктиг дузаны көргүспейн турар. Колхозтарда партия эге организацияларына ВКП(б) райкомунун секретарылары болгаш ажилдакчылары түрүп тургаш, оларнын ажылына дуудалажып эренгей айтышкынар бээр-биле кызыгаарлатынып турган фактылар бар. Партия эге организацияларынын секретарылары партия хуралдарын боттарынын инициативасы-биле доктаамал эрттирбейн, колхозтун мурнунда турар кол сорулгаларын чугалашпайн хэрин чүгө райкомнун бюро хуралдарынын доктаалдарын база чамдык айтыргыларын чүгө райкомнун төлөөлеринин дуудалажыны-биле болгаш негедээ-биле чугалажып эрттип турар. Оң түнелинде районда колхозтар чуртталганын болгаш бугурулгенин культура амыдыралдын тудугларынын планын 1951 чылда-да, бо чылын-даа күүсетпейн турар.

ВКП(б) райкомунун секретарылары, ылангыя көдө ажил-агыйга удуртулганы харыылап турар эш Лошенко (райкомунун ийн дугаар секретари) көдө ажил-агыйын, колхоз тургузуушкунунун айтырын кенчүп багай удуртуп, ол талазы-биле тодаргай ажилды чорутпайн турарын делегаттар шынгыш шүгүмчүлээн. Оң түнелинде районда көдө ажил-агый артелинин Уставын каржызы-биле үрээр чорук хөй болуп келген.

Колхозчуларнын колхоз бугурулгенине киржилгези кошкак, ылангыя 1951 чылда ажил кылып шыдаар колхозчуларнын 16 хуузу трудоденьнин минимумун чедир ажилдаваан, а 4,6 хуузу колхоз бугурулгезинге шуут киришпээн. Ол болза, ВКП(б) райкомунун удуртучуларынын, колхозтарда партия эге организацияларынын секретарыларынын, колхозтар даргаларынын кошкак ажилдаанынын түнели ол деп делегаттар шынгыш шүгүмчүлээн.

ВКП(б) райкомунун бюрозун советтер ажылын, профвэлелдеринин, комсомолдун болгаш өске-даа хөй-нитти организацияларынын ажылын кошкак удурткан. Көк-Тей суму Советинин даргазы эш Очур сумунун нити ажылын болгаш ында колхозтарын удуртуп шыдавайн турар, хэрин сөөлгү үедө үргүлчү арага-лаар, улус-биле сош-соода кылыр

чоруу көвүдөп турар. Районда комсомол ажылы куду дөңгөлөө. Аныктар колхоз бугурулгезинге идепкейлиг киришпейн, комсомолдун кезижидилгелиг болгаш массалык ажылы онза кошкак турда, комсомол райкомун болгаш партия эге организацияларын дамчыштыр комсомол ажылын ВКП(б) райкомун удуртпайн турарын делегаттар чөптүгү шүгүмчүлээн.

ВКП(б) райкомунун пленумнары чогуур өйүндө чыдырбайн турган, 12 пленумнар чыдырар тургаш, чүгө 8 катап чыдырдыр. Райком хуралдарын кылырын планна-даа, ону хөрөк кырынга ботландырып турар. Бюрога тургузар айтыргыларын план өзугаар эвес, а хэрин чамдыкта кандыг айтыргы таваржып кээрли, ону таварылга болдуруп кирип турар. Пленумнарга болгаш бюрога айтыргыларын быжырымчалыг кылдыр белеткесейн, далаш-биле, чамдыкта доктаал төлөвиленин-даа белеткесейн чугалажып турар.

ВКП(б) райкомунун кезигүүнери эштер Черкашин, Көк-оол, Дамдын болгаш оон-даа өскелер партия райкомунун ажылына шуут дуудалашпайн, партия эге организацияларынын баргаш, практиктиг дуудалачы көргүспейн турганнар. Пленумнарга, бюрога хуулаш алган шитпирлер-ниц күүсөлдөзүнүн организация-талгазы болгаш хыналдазы онза четпес чоруп турарын делегаттар шынгыш шүгүмчүлээн.

Анык коммунистер-биле болгаш ВКП(б) кезигүүнө кандидатар-биле ажил багай тургустунган, ВКП(б) кезигүүнө 27 кандидаттарын иштинде 17-зинин кандидат стажы эрткен. «ТАРН Х улуг хурал» колхозтун даргазы эш Филимонов, «Баян-Хем» колхозтун кезигүүнү эш Конгаа олар 8—8 чылдар, Сталин аттыг колхозта эштер Чүлдун-оол, Бичин-Уруг олар 6—6 чыл кандидат стажыг болуп турар.

Партия чырыдышкынын четкизи-биле белгүмнерин болгаш политшколаларын хөй кезин өөредилге программанын дооспаан, бот-өөредилге-биле өөренип турарларга контроль чорутуунаан. Ону ажылгап алгаш чамдык коммунистер (Струков, Казанцев, Астанин) эрткен өөредилге чылында шуут өөренимзэ-нер.

Лекция пропагандазы кошкак чоруп келген. ВКП(б) райкомунун секретарылары эштер Ензак, Лошенко, Часкым болгаш районнун удуртучу ажилдакчылары Кара-оол, Такватулин, Тостак-оол болгаш өскелер-даа ажилчы чонун мурнунга лекцияларын, илеткелдерин эне-эвээш номчааннар. Колхозтарнын Партия организацияларынын агитколлективтери колхозчу малчынар ортузунга агитас-массалык ажилдарын эки чорутпайн турар. Районнун партия конференциясынын делегаттары райондун (даргазы эш Бакуров) районнун кадкы камгалал кылдызын болгаш өске-даа килдистерин ажылында четпестерин шынгыш шүгүмчүлээн.

ВКП(б) обкомунун болгаш облкүүскомуң чамдык килдистеринин, оларнын чамдык ажилдакчыларынын адресинге уланган чөптүгү шүгүмчүлөлдөр база болуп турган. Эш ылангыя эштер Тембрек, Акара олар районга чорааш, партия организацияларынын ажылына практиктиг дузаны көргүспейн турган фактылар бар турганын илеткелчи болгаш делегаттар шүгүмчүлээн.

Конференция ВКП(б) райкомунун болгаш ревизия комиссиясынын чаа составын сонгаан.

ВКП(б) райкомунун бир дугаар пленуму райкомунун секретарыларына эштер Ензак, Лошенко болгаш Часкым оларны сонгаан.

В. ОЧУР-ООЛ.

Нийтинин малынга чөм белеткээринин планы күүсетинген

Чөөн-Хемчик районнун «Коммунизмче орук» колхоз сизген белеткелдинин планын чедишкенин чоруткан.

Сизген белеткээри эгелээринин мурнунда сизгенге ажилдаар 130 колхозчуларны бадылааш, оларга эки септетинген 7 сизген кезер, 4 сизген бөдөр машиналарын, 27 тергелерин, 135 ажил аттарын быжыллаан.

Сизгенге ажилдап турган колхозчуларын колхозтун хову бригадаларын бригадирлери эштер Манзырыкчы, Ундун олар эки удуртканнар.

Колхозта партия эге организациясы сизген шөлдеринге 25 агитаторларын тус-тус бригадтарга хуваап тургускан.

Эге организациянын агитаторлары 5 лекцияларын, 45 беседаларын болгаш номчулгаларын сизген шөлүдө ажилдап турар колхозчуларга кылып берген.

Агитаторлар сизген шөлүнгө 25 агитлесторларын, үндүргөн болгаш ажилдын түнелин хүн-бүрү бижип турар көргүзүп самбыразын, бригаданын хүндүлүг самбыразын үргүлчү үндүрүп турган.

Агитаторлар эштер Самбуу, Ундун, Хеймер-оол, Манзырыкчы, Кенден, Семис-оол, Сержинмаа, Борбак олар сизген шөлүнгө агитация ажылы эки чорудуп, боттары тус-тус бөлүктөрдө ажилдап турган колхозчуларын удуртпашууан, боттарына онаашкан ажилдын нормазын 130—150 хуу күүседип турганнар.

Малга чөм белеткелинге ажилдап турган колхозчуларнын ортузунга социалистик чарышты база-ла калбарткан.

Колхозта комсомол эге организациясы (секретари эш Сержинмаа), хөрээженер чөвүлели (даргазы эш Борбак) колхозчу аныктары бол-

гаш хөрээженерни малга чөм белеткелинге кириштырер дугайында улуг ажилдарын кылган.

Ат-биле сизген кезер машинанын машинистизи эш Туран-оол хүн бүрүдө ажил нормазын 120—130 хуу, хол-биле сизген кезер турган колхозчулар эштер: Серээ, Дагба, Чууна, Тоорук олар хүн нормазын 125—130 хуу, сарааттакчылар эштер: Шерин-оол, Ундезин, Шагдаш олар хүн бүрүдө ажил нормазын 130—150 хуу күүседип турганнар.

Колхозчуларнын ак сеткилдиг күженишкенин күш-ажылынын түнелинде «Коммунизмче орук» колхоз сизген белеткелдинин планын бо чылдын июльдун 30-дө 100 ажы хуу, сизос салышкынын планын 113 хуу күүсеткен.

Колхозтун малынга чөм белеткелдинин ажылы үргүлчүлөп турар.

К. БОРА-КӨЖЕ.

СТАВРОПОЛЬ КРАЙ. Ново-Александровский районнун хөрөклечилер эвилели бараан саарылгазынын планын дыка ажыр күүседип турар. Бүгү-эвилелдин социалистик чарыжынын бириг кварталнын түнелдерин өзугаар райпотребсоюзка центрсоюзтун болгаш ВЦСПС-тин ийги шаанналыг тывыскан. Ново-Александровскийн кооператоржулары улгатыр кышкын 10 колхозтарын болгаш 4 МТС-терни хандырып турар.

Чурукта: магазиндин идик садар салбыры. Ново-Александровский районнун Ленин аттыг көдө ажил-агый артелинин колхозчузу Нина Таранованың туфли салып ап турары.

Чуруу Г. АРАКЕЛЬЯННЫ. СЭТА-нын прессклишези.

Парктын лекториясында

Чоокта чаа Гастелло аттыг культура, дыштаныла парктын лекторияныг «Волга-Доннун В. И. Ленин аттыг судно чоруур каналы» деп теманын дугайында солун лекция болган.

Лекцияга канал тудуунун схемаларын болгаш планнарын көргүзүп турган. Лекциянын дыйнакчыларына тудуун дооскан каналдын чуруктарын, шлоттерин, пристаньяны, суднолар, пароходтар эрттер нерлерин таныштырган.

Лектор коммунизмин улуг тудуунун бирээзи болур ажылдала кириер каналдын ужур-дузанын дугайын чугалаан болгаш ук каналдын тудуу кайы хире интуизити-биле чоруп турганын демдө-лээн.

Волга-Доннун судно чоруур каналын тудуунун Днепргоэтин тудуундан артык күчүлүүн лекцияга база демдөглөп чугалаан.

Лекцияны политиктиг болгаш эртем билгилерин непередир талазы-биле Бүгү-эвилел нитилелинин Тыва салбырынын чигине кезигүүнү эш Д. М. Пресс номчаан.

Е. ГОЛЫХ.

Областын чуртшинчилел музейинде

Чоокта чаа Кызылдан көдө районнун «ТАРН 12 дугаар улуг хурал» колхозтун колхозчузу эш Маады Доржу Эрбектин Эки-Ойтуг деп хемин бажындан мамонт дини тыпкаш областын чурт-шинчилел музейинге экке берген.

Эш Доржунун тыпканы мамонт дини болза, үрелип баксыраваан болгаш оортан шинчилел ажылын кылырынга улуг ажыктыг, өртектиг чүдү болуп турар.

Эш Доржуну музейдин дирекция черинде өртектиг чүдүлөр-биле шааннаан.

В. ОЧУР-ООЛ.

Дуржулгалыг хойжулар

Бай-Тайга районнун «Төн-Дерек» колхозтун хойжулары эштер Сартай-оол, Калчак, Санчат болган Ашакай олар колхозтун 1200 ажыг шээр малын Кеп-Сөөктүн Бел деп черде дөрт кезек черде кадарып турарлар. Олар кадарып турар хойларын ажаалгазын, олар-белчинин таарыштырып оон чандык-даа мал чидирбейн, кызымакай ажилдап турарлар.

Колхозтун хойжулары хойнун чүгө чайгы ажаалгазын эки тургузуп турар эвес, харын малды өстүрөдө оң кышкы байдалын амдыгааштан белеткээри чугула деп чүвени эки билди турарлар.

Колхозтун хойжулары бо чылдын август 1-ге чедир 20 ажыг тонна сизгенин кезип белеткээн. Малга чөм белеткээрин үргүлчүлөшкөн боттарынын күжү-биле 50 тонна сизгенин кыска хуусаа иштинде белеткел алырын хойжулар хүлээнип турар.

Х. КУНГАА.

Массаларнын идепкейи—көдээ суур бүрүзүнүн күжүнүн үндезини

Чоннун культура-амыдырал хергелениге совет күрүведен дыка хөй түнүгү ашка-хөрөгини үндүрүп турар. Каа-Хем районнун Ильянка көдө Советинин бюджет чыл келген тудум-на өзүп турар. Ол болза школа, библиотеканы болгаш өске-даа культура-амыдырал албан черлеринин тудугларын тургузарыга канчаар-даа аажок улуг арганы берип турар.

Чүгө сөөлгү үш чылдарнын дургузунда суурда чеди чыл школазы, башкылар чурттаар бажың, көдө Советтин бажыны туттунган болгаш почта салбыры, радио белдири база кижизмелгезинин пунктузу деритинип тургустунган.

Культура-амыдырал байдалды улам экижидер дугайында ажилчы чоннарын өзүп турар негелделери чон дугайында улам-на сагыш салырынын хемчеглерин күштелдирерин, бодунун сессияларына, хүн-бүрүдөгү хуралдарына бо айтыргыларын чугалажып шитпирлээрин көдө Советке хүлээдип келген.

Көдө Советтин чанында доктаамал комиссиялар болза, массаларга боттарынын салдар-хамаарылазын непередир, олар-биле сырый харылааны тургузуп, улус өөредилгезинин, культура-чырыдышкынын, оң иштинде школа, клуб болгаш оон-даа өске айтыргыларын дугайында ажилдарын ботландырып чорудуп турар. Кол чугула болуп турар айтыргыларын көдө Совет чугалажып шитпирлээринин болгаш суурнун чурттакчыларынын хандырылганын улам көдүрөр талазы-биле хемчеглерин ап чорударынын айтыргыларын ажилчы чоннар көдүрүп үндүрүп турар.

Моон мурнунда бүгү-ниттинин инициативанын өзугаар улусчу тудугнун аргазы-биле чеди чыл школазын тургузарын шитпирлээн турган. Баштайгы үедө көдө Совет ол дугайында айтыргыга инициативанын кошкак салган, ынанчаш тудуг ажылы оожум чоруп турган. Школа-лаан тудуун дүргөдери дугайында көдө Советтин мурнунга суурнун чону бодунун саналын кириер. Чүгө оң соода чонун идепкейлиг дөңгөлөө-биле тудуг ажылы дүргөлдөткөн.

Партия эге организациясы болгаш көдө Совет школа тудуунга нийтинин киржилгезин эвилелдеп, ажил шатынын соонда тудуга ажилдадып, воскресниктерни хөй катап организастап чоруткан турган. Оң түнелинде школа тудуу дүргөн

дөңгөлөө. Колхозтун суурунда элээн хөй чаа бажынын тутууну турар. Колхозтун тудуп тургусканы—культурулуг чаа бажынараже колхозчулар шилчип кирген.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

дөңгөлөө. Колхозтун суурунда элээн хөй чаа бажынын тутууну турар. Колхозтун тудуп тургусканы—культурулуг чаа бажынараже колхозчулар шилчип кирген.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалажырыч көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн.

Көдө Совет суурнун чурттакчыларын эвилелдээн. Бүгү-ниттинин киржилгези-биле колхозта электри станциянын тудуунга дуудалаж

СОВЕТ ТУРГУЗУТ

Суму Совединиң ажилын бедик деңгелче

Эш Шагдыр даргалаан Чөөн-Хемчик районун Чыргакы суму Совединиң ажилын чогуур негелдеинге чедир чорутпайн турар. Суму Совединиң чорутпайн ортузунга организас-массалыг ажилдарны куду деңгелде тургузуп турар. Ооң тодаргай барымдаасы болза, эртен чеди айларның дургузуунда суму Совединиң сессиясын чаңгыс удаа эрттиргени болгаш суму Совединиң күүсекчи комитетиниң хуралын 3 катап кылганы болур. Ол ышкаш сессияга-даа, күүсекчи комитеттин хуралдарына-даа белеткеди кошкак кылып, ооң шийтпирлери чок, чүгө протоколду куду теңгелде кылып турар. Суму Совединиң ажилдарына Советтин депутаттарын, көдээниң интеллигенция активтерин хаара тудуп кириштирбейн турар. Ооң хараазы-биле суму Совединиң даргазы эш Шагдыр сумунуң ажил-агынын удуртуун, ажилчы чоңуну культурулг негелдерин хандыларын уткан ийикпе, азы ону негелдеинге чедир чорутпайн турар. Суму Совединиң ажилының деңгелиниң кошканын ужурунда оон доктаамал комиссиялары база ажилдавайн турар. Ол ышкаш Советтин депутаттары бодунуң соңгучуларының мурнунга отчедун бербейн келген. Суму Соведини эртен кварталдарын дургузууда кылып чорудар ажил пландарын кылып алза-даа, ол херек кырынга ботанамын, саазын кырынга артып каап турган. Оон айгыда суму Совединге кирген

ажылчы чоңарның негелде, хомулдарын чогуур өйүндө харылаваас болгаш ол негелдериниң даңылаваас чорук суму Совединде база бар. Суму Совединиң удуртуулгазында ийн колхозтар бар. Ол колхозтарны организас-ажыл-агы талазы-биле быжыгларының ажылы база колхозчуларны сууржуң байдалче шилчидериниң ажылы чорутумайн турар. Суму Соведини хамаатылардан чыгар бот-ооналга үндүрүүндө 1951 чылда-ла чедир чыгбаан 1200 рубльди мынчага чедир чыгдырмаан ийикпе, азы ол үндүргүчү чыганы, ол акшалар кымнын ажыгалычы киргени тодаратынмаан. Бу чылдың февральда суму Совединиң сессиясына ол дугайын чугаалашкын, ооң тодаргай илередири-биле районун саң килдизинден тускай хыналда кылырын депутаттар саналдан болгаш район Совединден ону кылдыртырын дилээ. Ол депутаттарның дилээ мынчага чедир хандырттырмаан. Чыргакы суму Совединиң ажилы мындыг куду деңгелде турунда ажилчы чоңарның район Совединиң күүскому суму Совединге ажилды экижидериниң талазы-биле практиктиг дузаламчыны үргүлчү эвес көргүзүп турары чептес. Суму Совединиң ажилын бедик деңгелде тургузары-биле чогуур хемчеглерин алары район Совединиң күүскомундан негетинип турар.

К. ТАМБАР.

Организас-массалыг ажилдың деңгелин көдүрөр

Ажил-агы болгаш культура тургузуушкунуң сорулгаларын чедизинкиниң боттандырыр көдээ (суму) Советтериниң организас-массалыг ажилдарында улуу-биле хамаарыжар. Ындыг турбужа, Кызыл көдээ районун Көк-Тей суму Совединиң организас-массалыг ажилы амгы үедө кончуг куду деңгелде туруп турар. Суму Совединиң сессиясын 1952 чылдың эгезинден бээр бо хүнге чедир үш-ле катап эрттирп, ол сессиялар белеткел талазы-биле куду деңгелде эрттир турар. Суму Соведини бодунуң ажилын чорударда активтерге болгаш доктаамал комиссияларга даянмайн турар. Суму Соведини (даргазы эш Очур) ында колхозту удуртурунда шууг чайлаан, көдээ ажил-агы артелини организас, ажил-агы талазы-биле быжыглар дугайында чаңгыс-даа кылган ажилы чок болуп турар. Бригадирлерин, мал фермаларының эргелекчилериниң болгаш колхоз даргазының илеткелин суму Совединиң сессияларына даянмайн турар. Ооң уламы-биле колхоз бүдүрүлгезинде чептестер бар болуп турар. Колхоз сизген кезилдеинче организас чок киргени-биле сизген кезилдези оңса саадап турар. Ол ышкаш колхозтуң тудуг ажилы кончуг куду темпи-биле чоруп, тудуг планы күүсетинмейн турар. Чаа өөредилге чылыңың школа септелгезиниң талазы-биле суму Соведини кылды-даа ажил кылбаан. 1952—53 өөредилге чылыңын сеп-

телгезинден кандыг-даа кылып алган чүве чок болуп, келир өөредилге чылында школа берге байдалга тавааржыры чайлаш чок. Ылангыя школаның одаар ыяжы 370 кубометр планын турда, школа чанында чүгө 120 кубометр ыяжы белеткэн. Артан ыяжы «черде белеткэн бис» деп суму Совединиң даргазы эш Очур чугаалап турар. Ажилчы чоңарның культурамассалыг болгаш кижизилде ажилдарын суму Соведини чорутпайн турар. Ылангыя чоңун бижики биче билер болгаш бижи бибес чоруну унуткаар талазы-биле хемчеглерин суму Соведини албайн турар. Бижи билбес болгаш биче билер кижилер кайда-даа өөрнемейн турар. Суму Совединиң организас-массалыг ажилында улуг чептестер бар болуп турда, суму Совединиң даргазы Очур, секретари эш Черноусов суму Совединиң ажилын экижидериниң улуу, харын-даа шалыңын өкпелеп олурарына өйлөшкөн. Ылангыя суму Совединиң секретари эш Черноусов райвисырьенуң сумуда агентизиниң хүлээлгезин дапкырап алгаш, суму Совединиң секретари-даа хүлээлгезин, база агент-даа хүлээлгезин кончуг кошкак күүседип турар. Суму Совединиң организас-массалыг ажилы кошкак болуп турда райкүскому ону ожаарып көрбейн турар.

К. ОЧУР-ООЛ.

Орук септелгезинче кичээнгей салбайн турар

Большевик партия, совет казак орук сайзыралдыгының улуг кичээнгейн салып турар. «Орук тудуунга болгаш септелгезинге хуу ажил-агыларны 12 күш-хүндө, колхозчу тараачынарны 6 күш-хүндө ажилдаткан турар дугайында» ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң 1948 чылдың апрель 19-та үндүргөн доктаалын болгаш область Совединиң күүскомуңуң 1952 чылдың январь 28-те үндүргөн доктаалын Тес-Хем район Соведини күүсекчи комитеди, оон орук килдизи багай күүседип турар. 1952 чылда орук септелгезиниң планын район чүгө 61,3 хуу күүсеткен. Районун Калинин аттыг колхозу орук тудуунга болгаш септелгезинге ая-биле ажилдаар күш-хүндүңү планын 31 хуу, кижиниң 60 хуу, Молотов аттыг колхоз аятың 10 хуу, кижиниң 30 хуу, Сталин аттыг колхоз аятың 0,5 хуу кижиниң 31 хуу күүсеткен. Ленин аттыг, Жданов аттыг колхозтар орук септелгезиниң ажилына шууг киришпезинер. Ол ышкаш Берг-Даг, Устүү-Шынаа, Чыргалаңды, Самагалдай суму Советтери хуу ажил-агылыгларны орук септелгезинге кириштирер талазы-биле кылды-даа хемчегни албаанар. Районда автомашиналыг албан организация черлери автомашина-

биле 4 ажил хүндө орук септелгезинге ажилдаан турарының дугайында район Совединиң күүскомуңуң берген айтышкынын райпо (баштаар черин даргазы эш Захаров), МТС (директору эш Желтовский), Заготхисырьенуң конторазы (директору эш Петров) олар шууг боттандыраанар. Албан организация черлеринге болгаш колхозтар баштаар черлеринге, сумулар Советтеринге бердинген планын даалгалары боттандыра дугайында орук килдизиниң эргелекчизи эш Байгыжык кандыг-даа негелде кылбайн турар. Бистин районга орук тудуун онзаалап көрбөс болза, эң ылангыя кышкы үедө районун ажилчы чоңарының, школа, эмнелге черлериниң хандырылганын үзүктелдирип болур. Район иштинде оруктарны үргүлчү чаагайыткан байдалга тургузары автомашиналарны камныг болгаш ажилга бүдүрүкчүлүг эдилээриниң чугула чүүлү болур деп чүвени утуп болбас херек. 1952 чылда районга орук септелгезиниң планын кыска хуусаада эки шынарлыг күүседери дээш күженишкенин ажилдаары районун орук килдизинден болгаш колхозтардан улуу-биле негетинип турар.

С. ТУРАН.

Артистер чораан

Областың национал театрының элзэн каш кижжи составтыг бөлүк артистери, артист эш Элей-оолдун удуртуулгазы-биле бистин Эрзин районга оюн көргүзүп чорааш барган. Олар район төвү — Сарыг-Булак суурдан эгелзеш, районун «Кызыл сылдыс», «Сталиныч орук», «Коммунизмче орук» көдээ ажил-агы артельдеринге болгаш район девискээринде чамдык бүдүрүлгелерге чоргулаан.

Сарыг-Булак суурун чурттакчылары болгаш үстүндө көдээ ажил-агы артельдериниң колхозчу тараачынары артистериң көргүскөн концерттерин изиг хандыкшыл-биле сонуургап көргөнөр. Артистериң барган-на черинге чылы-биле уткуп ап, көдээ ажил-агы артельдериниң баштаар черлери, партия комсомолдун эге организациялары оларның организастыг хемчеглеринге эки дузалажып, ылангыя көрүкчүлери хаара тудар талазы-биле массалыг ажилды эки чоруткан. Эртен чылдарда ойнап турганынга бодаарга, национал театрың, оон чогаадыкчы коллективиниң уран көргүзүлгелериниң идеялыг деңгели элзэн экижэн дээрзин бо удаада концерттин чорудулгазын оон репертуарының чаартынганы ылангыя биле бадаткадып турар. Ол болза аныяк национал театрың чогаадыкчы уран-ажылга чыл-бурдуе бурунгаар базымды кылып турарын, чаа-чаа чедишкенин чедип ап турарын херечилеп турар дээрзин дидим-биле демделгээр херек.

О. ООЛАК.

Яслиниң ажилында чептестер

Улуг-Хем районун Чаатыл Киров аттыг колхоз улуглар яслиниң 1951 чылда-ла тургускан.

Колхозка уруглар яслиниң организастап тургускан чорук колхозчу иелерни колхоз бүдүрүлгезинче хаара тударына улуг ролду ойнаан.

Ындыг болза-даа, уругларның албан черлериниң ролу болза, чүгө иелерин ажилдарына таарымчалыг байдалды тургузары-биле кызыгаарлатымнас, ол болза, чаш кижилерни бичинизинден культурулг аажы-чанга чачыктырып өөрдириниң оода деп чүвени колхоз баштаар чери-даа, колхозта партия эге организациясы үнелеп көрбейн турар.

Оон уламында колхозтун уруглар яслинде кижизилде ажилын багай тургускан. Яслиде ясли назымында эрте берген элзэн улуг уруглар база бар. Уруглар шөлү колхозта чок болганында олар яслиде турары билдингир.

Ол уругларны көөрге хэй нуруу-зунда-ла кудумчуда машашкан, тергеден тутунган чоруп турарлар. Оларны бир бөлүк кылдыр үскеш, ойнаар шактарын чөп организаставайн турар.

Киров аттыг колхозтун төвү бойду талазы-биле база бир чараш черин бирээзи болгай. Уругларны чажындан тура Төрзөн чуртунун байлаан сонуургаар, аңаз ынакшылдыг культурулг аажы-чангың кылдыр кижизилдер ужурулг. Ынчангаш оларны бөлүү-биле агааралдыр-селгүстедир, оларга бойдушту таныштыра, бичин уругларга тааржыр дептерлерин, тоолдары пом-танчы дээш чүүл-бүрү чараш ооннарны оларга өөрдирин организастаар херек. Яслиде уругларны кижизилдеринге болгаш уруглар яслини арыг-шевер тургузарына колхозта башкылар, эмчилер улуг дузаны чедирер хүлээлгелиг.

К. ШАКТАРЖЫК.

ШЫННЫҢ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

«Кочкинни хай дээр»

Бо чылдың июльнун 18-те үнген «Шын» солунга парламентин «Кочкинни хай дээр» деп эгелиг чүүлдү Сүт-Хөл район Совединиң күүскому таныжып көргөн. Ол чүүлдө бижитинген Кочкинниң чептестери шупту шын болган. Ынчангаш Кочкинни ажилдан дүжүргөн.

«Тараа, сизен шөлүнден малды чайладыр»

Бо чылдың июльнун 29-та үнген № 126 «Шын» солунга парламентин «Тараа, сизен шөлүнден малды чайладыр» деп эгелиг чүүлдү Сүт-Хөл район Совединиң күүскомуңун засе-даниезинге чугаалашкан. Тараа, сизен, шөлүнден малды үндүрүп, оон камгалалын организастаар дугайында шийтпирни үндүргөн.

Ам районун тараа, сизен шөлүндө малдар чок деп район Совединиң күүскомуңун секретари эш Комбу «Шынның» редакциясына харылаан.

Дүжүт ажаап алышкынын комбайнар-биле шак графигин ёзугаар организастаары

Шак графигин барымдалаар ажил болза, көдээ ажил-агы ажилдакчыларының организасташкынын чаа улам-на бедик үе-чадага көдүрүрүң, көдээ ажил-агыла күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедилериниң күчүлүг быразы — стахановчу шимчээшкенин чаа формази болуп турар.

Ажилды шак графигин ёзугаар организастап турар мурнакчыларын Шагаан-Арыг МТС-тиң комбайнерлары Балчыр-оол болгаш Бюрбюнуң 1951 чылда тараа ажаап алышкынын, Балгазының машина-мал ажилдыг станциясында эш Шелеповтун трактор бригадасының 1952 чылда чаксы тарылгага) дуржулгасы болза, ажилга агрегаттын эки белеткели, ховуларны баш бурунгаар белеткээр, шак графигин шын чогаадып кылдыр, ажил үезинде агрегаттын хандырылгасын тода организастаары, ажил чоруп турар үедө ооналдарың күүселдези дээш доктаамал хыналданы чорудары, чептестерин узуткаары, ону болдурбазы ышкаш чүүл-а-шак графигин барымдалаар ажилды чедишкенин болурунга шийтпиринг ужур-дузалың көргүзүп турар.

I.

Комбайн агрегатын ажилга белеткээр

Ажаап алышкынын бүгү сезонун дургузууда комбайн агрегаттын чедишкенин ажилына комбайнның болгаш тракторун эки септелгези, ажаап алышкыны эгележи чедир оларны эки шенеп көөрү болгаш ажилдың чорудулгазын үезинде бүгү талазы-биле таарыштыры чугула ужур-дузалыг.

Комбайн септелгезинге эң-не шынгы кичээнгей салып турар мен деп бистин областың дээр комбайнер эш Бюрбю чугаалап турар. Септелгенин илчирбелерин комбайнга эптеп тургускуе чедир тускай херекселге 20 минута дургузууда шенеп көөрү турар мен. Шенелда соонда илчирбелерин дыңзылдыга хынап, база чарык дилгер болгаш кроктурин эглишкенин болбазын дээш көөрүп турар мен. Шенеп көргөн илчирбелер комбайнга өй-тавында ажилдаар, катап дыңзылды чорукту кылбас, ажилдаарының хуусаазын 40 хуу улгатырар.

Комбайн септелгезиниң үезинде мурнакчы комбайнерлар барабан болгаш деп септелгезинче онза кичээнгей салып турар. Септелге үезинде штифтилер тургузулганын шынгы хынап турар мен деп Сарыг-Сеп МТС-тиң дээр комбайнер эш Мурыгин чугаалап турар.

Комбайн агрегатын септээр болгаш белеткээр үедө комбайнның ажилдаарына таарышкан херекселдерин септээр, азы белеткээр турар ужурулг. Агрегат болза, четир чепсек-херекселди, кывар, чаар чүүл кудар херекселдерин болгаш артык кезектерлиг болур ужурулг.

Шак графигин ёзугаар комбайн-биле ажаар тараның дөрт булду хевирлиг дээшкенилерге хуваар. Дээшкенилерниң узуун дооразын-дан 5—6 катап улуг болур ужурулг. Дээшкенилер кылдыр черлерин 4—6 метр кылдыр долгандыр дескилей кезип каар херек.

II.

Хүн онаалгазын санаары

Графикти чогаадыр үедө ажилды таарыштырылганы долгандыр азы-биле чорудары таарымчалыг деп чүвени чер аңдарылгазынга, чаштырылгага, культивасташкынга шак графигин ажилдаарының дуржулгасы көргүзүп турар.

Тарааны комбайн-биле кестиргенде долганы санында оруктун узууну эвээжээр. Бир дугаар долганың дүжүргөн.

Хүн иштинде агрегатка онаалда

Кылдыр долганылар саны	2	4	6	8	10	12	14	16	18		
Кезер шөлү (гектар биле)	3,4	6,7	9,9	13,0	16,0	18,6	21,5	24,0	26,0		
Бастырар тараа (центнер-биле)	54	107	158	208	256	300	340	384	416		
Долганыларны доозар үези	8,10	9,48	11,28	13,00	13,40	15,10	16,39	18,10	18,30	20,00	21,30

Херек кырында кескени _____ га
Бастырган тараазы _____ центнер
Одаар чүүлү чарыгааны _____
Агрегаттын начальниги _____

ТЕХНИКТИГ КОНСУЛЬТАЦИЯ

Шак графигин ёзугаар организастап турар тарааның ийн талазының узуун ийн дооразыга кадар. Дараазындагы долганыг бүрүзү агрегаттын херек кырында 8 долганы кылдыр эвээжээр. Чижээ, «Сталинец-6» деп комбайн-биле тараа кестирип турар үедө херек кырында доора алыры 4,8 метр болур, ычангаш долганыг санында оруктун узууну (комбайнның долгандыр чоругуру) 38,4 метрге эвээжээр, «Коммунар» деп комбайнга 36 метр, боду чоругуру «С-4» деп комбайнга—31 метр эвээжээр.

Чаңгыс дээшкенин дургузууда кескен шөлду тодаргайлаар төлээде, комбайнның калбары алганын чаңгыс дээшкенин дургузууда комбайнның эртен ооруунга көүделдир. Оон-биле чергелештир хей эргилишкенин күсели-биле херек кырында бүдүрер ажил 4 хуу эвээш болур.

Тараа бастырылганын шөлде тарааның дүжүттүңгө көүделди тургаш тодаргайлаар. Долганы дургузууда оруктун узууну минута иштинде агрегаттын шимчээшкенин дүргенинге үлээр.

III.

Шак графигин чогаадыры

Графикти ажил эгелээриниң мурнунда чогаадып алган турар, ону чогаадып тургузарына комбайнер болгаш үчөтчик киржи, графикти хову ажилыңды бригаданың бригадирин-биле дугуржур.

Хүн онаалгазын санаарда моон адаанда көргүзүлгелерни киирер: агрегаттын калбары алырын, тарааның дүжүттүңгө, дээшкенилерин хемчээлин, комбайнның шимчээшкенин дүргенин, агрегаттын ажилдаар үезин киирер. Ол ышкаш бункерин (комбайн хааржаан) долдурарына хергелештирени, бир га шактын болдурар бүдүрүкчүлүүн комбайнның үзүктел чок ажилдап турганынын үезинде бир шакта тараа бастырылганын база киирер.

Агрегаттын хүн иштинде күүседир онаалгазына: агрегаттын эртер долгандыларынын санын, долгандылар аайы-биле гектар-биле шөлдүн хемчээлин, тараа бастырылганың центнер-биле хемчээлин, ажилды күүседиринге хергелээр үени айтып киирер. Боларны шуптузун өзүп немениш турар түнел-биле чорудары таарымчалыг болур.

Бистин байдалык ажилдаары эң-не таарымчалыг шак графигин чижээ кылдыр Улуг-Хем районун Ленин аттыг колхозунга Шагаан-Арыг МТС-тиң комбайнер эш Бюрбюнуң кызылгас кестирилгезинге ажилдаан шак графигин алып херек.

Комбайн агрегатын чижек шак графиги

Шагаан-Арыг МТС. Ленин аттыг колхоз. Комбайн агрегатын начальниги М. БЮРБЮ. Культуразы кызылгас. Комбайнның марказы «Сталинец-6». Трактор АТЗ-НАТИ.

Чугула көргүзүлгөр:

Агрегаттын калбартын алыры—4,9 метр.
Бир гектардан алып дүжүт —16 центнер.
Тракторнун чорунун дүргени—4,5 километр.
Дээшкенилерниң шөлү—36 гектар.
Техниктиг ажаалда эртенгиңи 5 шактан 6 шак 30 минутага чедир.
Дээшкениниң узууну—1500 метр, калбаа 300 метр.
Ажилдаар үези эртенгиңи 6 шак 30 минутадан кежээкиниң 21 шак 30 минутага чедир.
Бункерни долдурарына хергелээр үе—24 минута.
Шакта болдунар бүдүрүкчүлүү — 2,2 гектар.

Бир шакта тараа бастырылгасы—35 центнер.

Ажилды санаашкынын эптиг болдурар болгаш график берге болбазын дээш хүн онаалгазының санаашкынын ийн долганыг соонда дораан-на чорудуп турган. Чижээ, комбайн ийн долганын дургузууда 3,4 гектарны кестирер, эртенгиңи 8 шак 10 минутага чедир 107 центнер тарааны бастырар ужурулг.

Бо графикке чижек кылдыр алдынган чугула көргүзүлгелер язы-бүрү практиктиг байдалда өскерлип болур. Долганын узууну, комбайнның кестирериниң калбаа өскерлип болур. Чижээ, боду чоругуру «С-4» деп комбайнның кестирериниң калбаа 4 метрге деңгелден туруп болур.

Ажил үезинде агрегатты эки хандыры оон ажилы түр үедө үзүктелди бээр чоруну болдурбазына чугула ужур-дузалыг болуп турар. Ону боттандыра комбайн ажилда чоруп турда тарааны бункерден (хааржактан) савалап уруп, машинага кывар чүүлү болгаш сутну өйшаанда кутпушаан, транспорт херекселериниң үзүктел чок ажилын организастаар херек.

Транспорт херекселериниң талазы-биле хергеледи санаар төлээде, ажаап турар ховуңуң дүжүттүңгө, бир шак иштинде бастырар тарааны, автомашинга дөмөйлээрге тергелиг аятарга кайы хире чүк сөөртүрү, аңаз кайы хире үе хергелештирени билдир чугула.

Шак графигин барымдалаар ажилда кол чүве болза, ажил шаңгы шыгырадыры болур деп чүвени комбайн-биле ажаап алышкынын мурнакчыларының дуржулгасы көргүзүп турар. Комбайнның хааржаанда тараа уруп савалаарына хуяда 4 шак чедир үени чидирип, комбайнның ажилын үзүктелдирип турган болза, шак графигин ёзугаар комбайн ажилдап чоруп турда тарааны оон уруп савалаар чорук үе шаңгы чидирер чорукту узуткаар турар.

Машиналарга кывар чүүл кудары колдуунда бир шак ажил үе иштинде үргүлчүлүп турган, Шагаан-Арыг МТС-тиң комбайнерлары Бюрбю, Балчыр-оол, Бин-Хем МТС-тиң Осипов болгаш өске-даа хөй-хөй комбайнерлар эм оон 15 минута иштинде күүседип турар.

Ажилдакчыларның чамдызы түр үедө (ээлчегде) ажилдап турган комбайнеру халап турарының хараазы-биле дүштөкче тем үезинде агрегаттын ажилы үзүктелди бээр чорук узуткаатынп турар апарган.

Шак графигин ёзугаар комбайннарның ажилын организастаарда комбайнер болза, ийн долганы эртен санында-ла үе-шаг иштинде күүседир ужурулг бодунуң онаалгазын күүсеткен бе, азы күүсетинмейн артып калган бе деп хынаар ужурулг.

Бо чылын чаксы хову ажилдаарына шак графигин барымдалаар ажилды элзэн ажилдааның дуржулгасы күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедилеринге болгаш машина-трактор паркынын ажилдаарына оон улуг ужур-дузалың бузурелдин биле бадаткаан. Дүжүт ажаап алышкынын шак графигин барымдалаар ажил база-ла биче эвес түңшөлдерин бээр чизиниң чок.

П. АМБРОСОВ,

Картофельди ыңчаар ажаап болбас

Чөөн-Хемчик районун Чыргакыда «Коммунизмче орук» көдээ ажил-агы артели картофель ажаалгазынче сагыш салбайн турар. Колхоз бо чылын даштыг, элзенин черде картофель олурткан болгаш ону суггарбан, довраан чымчатаан. Ынчангаш картофельдин үмүжү хирелин болуп турар.

Ында чүгө картофель эвес, өске ногаалар: капуста, морковь база бар. Картофельдин болгаш ол ногааларнын аразында үнгөн хөй яны сизгенерни аштаар хемчеглер алдынмаан. Чапшан, сизгенни аштаар дугайын ында каларчы ашакка-даа дааскан болза, ол күүседип болур. Ол кижжи хүндө өргөлээрден өске ажил кылбайн турар.

Картофельдин болгаш ногааларны чапшан, сизгенни аштаар, довраан чымчадар дугайында хемчег алыры колхоз баштаар черин хүлээлгези болур.

Д. СЮРН-ООЛ.

Карловы Варыга болган Бүгү-делегей кинофестивалына шаңналдарны тывысканы

Совет кинематографияның чедишкени

КОРЛОВЫ ВАРЫ. Бүгү-делегей кинофестивалының дипломнар шаңналдарының байырыг тылсышкыны болган.

Чехословакияның премьер-министри А. Запотский чыылганарга түбө чугаалаан. «Тайбын дээш, чаа кижил дээш, улам сайзыраан кижил-төрөлгөтөн дээш» деп лозунгду илеретингей фестивалдык киржикчилеринге чаа-чаа чедишининерин күзөшкөөн, адыш-чаксаашкынынарга удаа-дараа үзө кирдинир турган бодунуң чугаазына эш Запотский бүгү-делегейниң чедиги кинофестивалының канчаар-даа аажок удуз политиктиг болгаш культурутуг ужурудуз-дудалын демдөгдөөн.

Оон соон дарый түбө чугаалаан, бүгү-делегейниң кинофестивалының жюрииниң даргазы, Праганын музыка культуразының ректору М. А. Броусел фестивалдың хүндүлүг дипломнарын тывыскан, шаңналдар алган киноларны дозуу-биле тайылбырлап чугаалаан. Эш Броусел ылангыя «Устундурбас 1919 чыл» деп шыларангай кинода совет кинематографияның уран чедишкениниң оңзалат демдөгдөөн. Ук чогаал болза, бөдүк идеяли-биле, уран мастери-биле ыгалып, денчи-сталинчы үениң төөгүзүп чуррун көргүзүп турар талазы-биле онза ыгалдыг болгаш бодунуң эволюсуну күжү-биле амгы үениң өзүзүңгачи таарышкан деп Броусел чугаалаан. Бүгү-делегейниң депшигелиг кинематографияныгачи үлгер-чижек болуп турар совет кино-уран-чүүдө талазы-биле бодунуң көстүп көрбөзү денчелин ук фестивалга база каттап көргүскенин Броусел айткан. Броусел Кыдат Улус Республиканың улус демократияныгачи чурттарының, Герман Демократиягачи Республиканың кинематографиязының кайгамчыктыг чедишкенини демдөгдөөн.

Фестивалдың шаңналдары тыпсып эгелзөөн. Совет кино ажалдакчыларын мурундан Сталинчы шаңналдың лауреады режиссер Чиаурели премьер-министр А. Запотскийден «Утундурбас 1919 чыл» деп кинога тывыскан фестивалдың депши шаңналы—«Удуз шаңналы» хүлээп алган. Залда димиттиг адыш-чаксаашкыны болган. «Совет Эвилели делгерезин!»—деп кыйгырылар димиреп үнүп турган.

Оон соонда, бүгү-делегейниң кинофестивалыга эне-эки болган киноларга өске шаңналдарны тывыскылаан. Оларның аразында Совет Эвилелиниң болгаш Герман Демократиягачи Республиканың кинематографиязының бүдүргени «Бис тайбын дээш» деп уран-чечен документальдыг кинога тывыскан «Тайбын дээш» база бар. «Тайбын дээш» деп уран-чечен документальдыг кинога тывыскан «Дилевээн аалчылар» деп кинозу база шаңнаткан.

«Хосталга дээш демиселдин шаңналы-биле» Кыдат Улус Республиканың «Улустун дайынчылары» болгаш Корей Улус-Демократиягачи Республиканың «База каттап фронтта» деп киноларын шаңнагылаан. «Улустар найыралының шаңналы-биле» «Даарта каяа-даа танышпаар» деп өнүгү чехословак кинону шаңнаан.

«Күш-ажылдың шаңналы-биле» «Дайынчы мергежил»—деп венгр кинону шаңнаан. «Нитти депшилге дээш демиселдин шаңналы-биле» «Митря Кокар» деп румын кинону болгаш «База» деп индий кинолар тус-тус шаңнаткылаан.

Шериг репортажы дээш шаңнал-биле Корей Улус-Демократиягачи Республиканың хрониктиг болгаш документальдыг кинолары, оон иштинде Кореяда бактериологтуг чексиги ажаллап турар америк империалистерни буруу шапкап документальдыг кинолар шаңнаткан.

Совет кино режиссер Игорь Савченкога «Тарас Шевченко» деп кино дээш онза хүндүлүг диплому менгези-биле тывыскан. Күүселдениң шаңналы Тарас Шевченкоун ролун кинога ойнаан дээш артист Сергей Бондарчукка, «Данко» кинонун кол ролонга ойнааны дээш болгар артист Милка Гуйковага, «Дээрги фабр» деп кинога депшилгелиг француз педагог болгаш эртемдениң ролонга ойнааны дээш француз артист Пьер Френзеге, «Баштайгы хүннер» деп кинода Плеваның ажалчынының ролун ойнааны дээш польша артист Ян Чечерскийге тус тус тывыскылаан.

Ажалчы чоннарын хосталга болгаш тайбын дээш демиселиниң дугайында дээш шаңналды Кыдат Улус Республиканың «Америкага удурланыш», Кореяны депкипер база «Тулчуп турар Вьетнам» деп документальдыг кинолар алган.

Документальдыг репортажыг кино дээш шаңналды «Москвага 1952 чылдың Май 1-зи» деп совет өнүгү документальдыг кинога.

Эртем талазы-биле шаңналды «Өртөмчей» деп өнүгү совет кинога. Кижизидикчи кино дээш шаңналды «Маадырлыг аныктар» деп венгр өнүгү кинога тывыскылаан. «Сарлико» деп өнүгү совет кинога болгаш «Яблукту алдын чимистер» деп өнүгү венгр кинога, «Чоргаар принцесса» деп уругларга кылган уран-чечен чехословак кинога, «Совет Грузия» деп документальдыг совет кинога тус-тус шаңналдарны тывыскан.

«Бистиги хөдөривинтиг амдыралы» деп кинону тырттып кылган венгр оператор Иштван Гомоки Надыга документальдыг дыртырылга дээш шаңналды тывыскан. «Дээрбеде кайгамчык чорук» деп польша кинога, «Ак коридорлар» деп уран-чечен англи кинога, «Лазтар откуп кези гурлар» деп чехословак уран-чечен кинога, «Хостуг шимчээшкни» деп Герман Демократиягачи Республиканың саазырлыг кинозунга, «Алдарың оруу» деп документальдыг кинога, «Музыка херекселдери» деп документальдыг голланд кинога, «Мария Юстинова» деп чехословак кинога хүндүлүг дипломнарын тывыскан.

Байырыг хуралдың чоруп турган өйүдө, Корей Улус-Демократиягачи Республиканың дайынчы албанга тура өлгөн кинооператорларын болгаш Советтиң өлгөн кинорежиссеру Игорь Савченкоун тураскаалы кылдыр чылганнар туруп сактышкыны кылганнар.

Бүгү-делегей кинофестивалының жюрииниң мурундан Броусел кинофестивалдың киржикчилеринин бүгү-делегейниң кино ажалдакчыларына үндүргөн кыйгырынын чыылганарга таныштырган.

Түнелинде Чехословак Республиканың президентин Климент Готвальдыга, бүгү чурттарының ажалчы чоннарынның баштыкчызы, башкызы, өнүгү, бүгү делегейде тайбынын тук тудукчузу Иосиф Виссарионович Сталинга алдар болдурган йөрээлдерин Броусел салган.

Залда димиттиг адыш-чаксаашкыны үнгөн. Бүгү олуршканын: «Эш Сталин делгерезин! Сталин — Готвальд тайбын!»—деп йөрээлдерин салып турган.

(СЭТА).

Кыдат Улус Республикада

Бүдүрүлгө чаарткычылары болгаш чогаадкычыларынын шимчээшкни

ПЕКИН. Сычуань провинцияда Тяньфуунуң хөмүр-даш казар шахталарына бо чылдык чүгүлө бирги кварталында ажалчылар 169 чаарткычы саналдарны кирген болгаш оларны боттандырган чорук чус-чус миллион юаннарын камнаганын чуртка бээр деп «Гунженьжибао» солун Кыдат Улус Республикада чаарткычыларын болгаш чогаадкычыларын шимчээшкениниң өзүкүшкүнүнү дугайында меделелинде бижип турар. Бо чылдык бирги кварталында безин ол шахталар 60 чаарткычы саналдарны боттандырганын ачызы-биле 865 миллион юаннарын камнап алып аргалыг болганнар. Шахталарда чаарткычыларын болгаш чогаадкычыларын бюрларың тургускулаан.

Бүдүрүлгениң тергинчизи Хань Фын-туунуң бригаданың кежигүнери 289 чаарткычы саналдарны киргенер, оларнын ачызы-биле 601 дугаар заводтуң ажылы дыка экижээ.

4 дугаар пөс-аргыыр фабриканың ажылычы Мын Тянь-лу (Сонгу Барын Кыдатта) дырар машиналарны ажылаарынын талазы-биле чаа арганы сүмөлзөн. Ону ажылаарга, чиг-эттин арттып каар чорук 3—4 каттап кызырлар. Фабрикада чаарткычынын арганын ажылап эгелзөөн болгаш ону Сонгу-Барын Кыдаттын бүгү-ле фабрикалары база-ла калбаа-биле ажылап эгелзөөн.

Ляодун провинцияда тууйбу кылыр заводтун ажылычы Ван Ин-жоунуң чаарткычы саналын ажылаарга, заводтун тууйбу кылыр арганы 25 каттап улгаткан.

(СЭТА).

Шахтёрларнын чедишкени

ШАНХАЙ. Хөмүрдаш үлетпүрүң каттап тургузарынын болгаш хөмүрдаш казарын элекшидериниң талазы-биле удуз чедишкенини кыдат шахтёрлар чедип алганнар.

Сонгу-Чөөн Кыдаттын хөмүр даш уургайлары эрткен чылын хөмүрдаш казып тыварын 1948 чылга деңгээр, 214 хуу улгаттырган, а бо чылдык бирги чартында чурттуң бүгү-ле күрүнө хөмүр даш уургайлары хөмүр дашты казарынын планын ниттизи-биле 3,9 хуу ажырган, ол ышкаш эрткен чылдык бо үези-биле деңгээрге, хөмүр даш тывыжы ам ортумаа-биле 61,6 хуу көвүдзөн болуп турар.

Республиканың сурагыг шахтёру Ма Лю-хайнын мурнакчы дуржулгазын ажылап турган, дыка хөй саныг шахталарын болгаш Сонгу Кыдаттын шахтёрлары хөмүр дашты казарын дыка көвүдеткенер. Оон түнелинде бо чылдык бирги чартынын планы Сонгу Кыдатта 30 хуу ажыр күүсетинген боуп турар.

Чөөн Кыдаттын шахтёрлары база-ла чедишкенин ажылап турар. Хуайниде Синьчуаньзы шахтаның ажалчылары бүдүрүлгө мурнакчызы Чан Юй-хуанга удуртуп алгаш, май бирини чарыкынын үезинде 5 шахтын дургузууда 291,6 тонна хөмүр дашты каскаш, национал рекордту тургусканнар.

Пинсянның хөмүр даш уургайының шахтёрларында Лю Чун-хөге удурткан бригада бир хүн дургузууда 47,6 метрин казып эрткен, рекордчу түнелди чедип алган.

(СЭТА).

Улус өөредилгези

ШАНХАЙ. Улус-демократиягачи эрге-чагырганың Кыдатка тургусканын хүндүлөп бээр эрткен кыска үениң дургузууда улус өөредилгезинин талазы-биле чуртта улуг чедишкенин чедиш алдынган деп «Дагубао» солун меделдеп турар. Школарда өөренип чедилерин саны чыл бүрүдө өлүп турар.

Чүгүлө Чөөн Кыдатта өгө школарда бо чылдык 12 миллион хире уруглар өөренип турган. 800 муң ажыг ажалчылар болгаш албан хаакчытар бүдүрүлгеден хосталга чокка кежээки школарда өөренип турарлар. Эрткен чылдык кышкы школарда 16 миллион тараачынар өөренип турган, 8 миллион чыгың тараачынар школарда өөренип турар.

Бо чылдык өгө школарын 549 муң уруглар дооскан, долу эвес ортумак школарын—79 муң, ортумак школарын—18 муң чыгың уруглар дооуп үнгөн.

Бо чылдык чурттуң дээди өөредилге черлеринге 53000 оолдар болгаш уруглар кирер.

(СЭТА).

Америк самолёттарның Пхеньянче чаа араатанзыг халдаашкыны

ПХЕНЬЯН. Август 3-те хүндүсүнүн 12 шах турда америк ужуруду Пхеньянын кварталдарын кадыг-дошкун бомбалаашкына болгаш пулемет-биле боолаашкына база каттап таварыштырган. Хоорайнын тайбың кварталдарыңче дыка хөй саныг чартыр болгаш өртөндир бомбаларны октаан.

Билангы кандыг-даа шериг объектилер чок Пхеньянын сонгу-чөөн районунун тайбың кварталдарын америк агаары дээрбөчидер кадыг-дошкуну-биле бомбалаан болгаш боолаан.

Хоорайнын тайбың чурттакчыларың ортузунга, кол дургузууда кырганның, херээженеениң болгаш бичини уругларын ортузунга дыка хөй өлүм-чидимир болган. Камгаларың черлерге чыгышып най алынмай берган тайбың чурттакчыларын дыка хөйүн америк истребительдер хоорайнын кудумчуларыга боолаан.

Пхеньянын чурттакчы чону америк агрессорларның үлүгдиглеринге удуруланып турар. Пхеньянче болгаш Сонгу Кореяның өске-даа хоорайларыңче араатанзыг халдаашкынар болза, Паныминьжонда чугаалажышкынына өш-биле үзүктелдирип турар америк талаңы ол чоруу-биле дорт харылзаалыг болуп турар деп корей парламента демдөгдөп турар.

Ол агаар халдаашкынына болза Корей Улустун армиязының болгаш кыдат улустун эки-турачыларының төлөөлөрине «дайынчырак негелде» болуп болгаш он дузазы-биле америк тала ол төлөөлөргө боттарынын хосун негелделерин төгээрли оралдажып турар деп корей парламента бижип турар.

(СЭТА).

Паньмынжонда конференция болуп турар чери американның боолааны

ПЕКИН. Синьхуа агентлигиниң корреспондентизиниң Кэсюан лам-чылдыг турары бола: Август 2-де дүште 4 болгаш 7 шахтарың аразында американың Паньмынжонда конференция болуп турар чери боолааннар. Ол болза, ийи талаңы аразында чарлыгтан конференция девискээринин корум-чурумунга хамаарышкан дугуржулганы американың чаа чөрчүп үрээни болур.

Ол дугуржулганы шыгымызы-биле сагырынын болгаш шак ыдыг болушкуннарын каттап болдурбанын талазы-биле өске талаңык бүгү-ле чугула хемчеглер алган турарын болгаш удуруланышканын меделелин кылырын корей болгаш кыдат талаңы харызааның кыл офицери полковник Чан Чун Сунга август 3-те тааскан.

Оон меделелинде чугаалап турары бола:

1952 чылдың август 2-де дүште 4 болгаш 7 шахтарын аразында билерин талаңың кургаг чер шериглери дугуржулганы чөрчүп үрөп.

конференция болуп турар чери боолаан. Ол болушкуну ийи талаңы камгалап офицерлери-биле кады иштеп көргөн. Херейлерин чугаалаан болгаш көргүзүп материалдар болза, боолаашкыны силернин талаңы кургаг чер шериглери чоруткан деп фактыны багыткап турар.

1952 чылдың июнь 5-теги болган конференцияны девискээрин силернин талаңы алып-боолааның соонда оң кызыгарың силернин талаңы негезин «аугаар каттап көргөн болгаш чаа ылгавыр демдектерин тургусканын сагындурар ужурут мен. Мынчангаш силернин тала ол дугуржулганы чөрчүп үрээниң харыслагазында ойталаван ужурут.

Ол чөрчүп үрээшкнине удуруланышкыны силернин талаңа меделеп, ыдыг болушкуннарын каттап болдурбаны-биле бүгү-ле чугула хемчеглери силернин алган турарыңарны негеп тур мен.

(СЭТА).

Д Ы Н Н А Д Ы Г

Тываның дыл, литература болгаш төөгү эртем-шинчилел институту 1952 чылдын август айда моюн адаанда лекцияларны номчууруу организастаар.

Август 13-те «Совет литература тайбың дээш демиселле» деп лекция болур. Лектор эш К. Д. Черниговцева.

Август 27-де «Тыва улустуң эртеги төөгү» деп лекция болур. Лектор эш В. М. Иезутов.

Лекцияларны А. С. Пушкин атыг библиотеканың номчулгачи залыга чорудар.

Эгелзери кежээкиниң 8 шахта. Кирири костуг.

Харысгалалыг редакторнун оралакчызы Д. О. БЕГЗИ.

Аңчыларга дыңнадыг

Сугга чоруур, хөд болгаш хову кыштарын күзүн айнаарын 1952 чылдың август 9-тан эгелеп чыгырар. Кууну, бора торлааны болгаш тодугту өлүрерин хоругдулар.

Бүгү-ле айнаар араа чок аяныр бооларын ыяаында бүртүкөдөр болгаш айнаар эргени эдилээр дугайында күрүнө дадавырын төлээш анык биледин алып ужурут.

Араа чок аяныр бооларын бүртүктелген кижилерин шагдаарганнары 300 рубльге штрафтар, а аяныр биледи чок айнаар болза, аяныр эргелелиниң чир 100 рубльге штрафтар болгаш өлүргөн аяныр хавыраар.

Областың аяныр эргелели.

Эштер хамаатылар! Боттарынын бажынынарнын иштин болгаш чепсек-херекселдеринерни камгаладынар!

Курстрах инспекциялары бажың херекселдин, идик-хептерин, таараныр болгаш бижик машиналарын, музук херекселдин, дептерлерин, чуруктарын, чадаг тергелерин, тудуз херекселдерин, чурук дырар аппараттарын, көдээ ажал-агый продуктуларын спорттук база аянырнын херекселдерин болгаш өске-даа чүлдериң камгаладырын хүлээп ап турар.

Камгалатканынның өрттөн, үрлээшкниден, чер шимчээшкниңден болгаш өске-даа айымалдыг чоруктардан болган когаралдарын курстрах төлээр.

Хамаатылар! Камгалалдың эрги керээлеринин хуусаазын өй-шаанда чаартып, чаа керээлерин чарынар!

Керээ чарар дугайында курстрахтын район, хоорай инспекциялары-биле чугаалажынар.

Стрхованиениң агентиниң бажыңга келдиртип болур.

Курстрахтын Тыва область эргелели.

Колхозтарнын баштаар черлери болгаш хамаатылар!

Малды камгаладырының керээзин чарынар! Эки тура-биле камгалатынган мал аарыгдан болгаш өске-даа айымалдыг таварыгалардан өлүр болза, оон когаралын ээзинге курстрах эгидер.

Чыгыг малды, мыймыг бода малды, хөй өшкүвү болгаш бода малдарны камгаладырын хүлээп ап турар.

Камгаладырының керээзин чарары-биле курстрахтын район, хоорай инспекциялары-биле чугаалажынар.

Курстрахтын Тыва область эргелели.

Олимпиада оюннарында

ХЕЛЬСИНКИ. Олимпиада стадионунга Венгрияның болгаш Югославияның футбол командаларының финалдыг ужуражылгазы болган. Венгер футболистер бөмбүк-биле оюну бир дугаарында эгелзешер. Шөлөгө спорттук чылда оюну эгелзөөн. Венгер спортсменнер оюнуң баштайгы минуталарында-ла Югославияны эжиктеринче илпекбилли-биле каш-даа каттап атакалааннар. Оюн эгелзешиниң соонда 20 минута болганда югослав команда шалдуң бир азымындан бөмбүктү төсөр эргени алган, ыңчалза-даа венгер камгалакчылар удуз талаңың атаксазын чедишкенин ойтур чапканнар. Оюн 35 минута болганда югослав камгалакчылар венгер ойныкчыны каржызы-биле ужуз тепкенер. Ола дораван судья Эллис (Англия)

11 метрге шийтеке тевигни кылдырган. Ыңчалза-даа Пушкаштың шиг чок тепкен, бөмбүү югослав вратарынын колунга барган.

Оюнуң баштайгы чартың кончук чидиг демиселге эрткен болгаш сан О:О хайым кылдыр дооулган.

Оюнуң ийги чартың база-ла чидиг демисел-биле эрткен. Венгер футболистер Югославияны эжиктеринче үргүлчү атакалаза-даа, чедимче чок болганнар. 10 минута болгаш венгер команданың шийтеке шөлүңге айылыг байдал турган. Ыңчалзажык венгер команданың вратары Горшич бөмбүктү холдунга алган.

Оюнуң ийги чартында 25 минута болганда Пушкаш чаражы-биле бурунгар халааш, югослав камгалакчыларны болгаш вратарыны

эрттир ойнаышаан, баштайгы бөмбүктү Югославияның команданың эжиктиче кирген.

Венгрияның командазы 1:0 сан алган.

Оюнуң ийги чартының 42 минутазында венгер халдакчы Цибор Югославияны эжиктеринче бөмбүктү киирпкен. Сан Венгрияның командазына ажыктыг кылдыр 2:0 аларган.

Шах ол чидиг ойнаашкы венгер футболистериниң 2:0 саныг бузурелди тилелгези-биле дооулган.

Маргылдааның сөөлүндө медалдар тывыскан. Венгрияның командазына алдын медалдарын тывыскан. Югославияның командазы менчун база Швецияның командазы хүлер медалдарын алганнар.

(СЭТА).

Бүгү-делегейниң XV-ки олимпиада оюннарының хагдыгы

ХЕЛЬСИНКИ. Бүгү-делегейниң XV-ки олимпиада оюннары ажалын бо хүн дооскан. 16 хүн иштинде уламчылап келген оюннарга 70 чуртарың 7 муң чыгыг спортсменнери киришкен.

Маргылдааның түнелинде совет спортсменнер сан талазы-биле олимпиада оюннарының бирги чери алган. Совет спортсменнер делегейниң ийи чаа рекордун, Европаның 3 база бүгү-эвилелиниң 12 рекордтарын тургусканнар.

Хельсинкиниң шагы-биле 19 шах турда Топ стадионун эжинден тук тудукчулары үнүп келгелер. Олар олимпиада оюнуңа төлээзиг кирген бүгү-ле чурттарың туктарын экшел чоралаар. Тук тудукчузу бүрүзү-биле кожалаштыр хүндүлүг таныкыл—ол команданың спортсмен чораван. Грецияның тук тудукчузу чачыл сууар ба-

жында кел чораван. Стадионга совет тук база Кыдат Улус Республиканың туктары кестүп кээрге оу адыш чаксаашкыны-биле уткаан. Совет тукту XV-ки олимпиада оюннарының чемпиону аар атлетик Исмакин экшел торган. Тук-биле кожаланыштыр хүндүлүг таныкылда делегейниң рекордсмени Галина Зыбина чораван.

Тук тудукчулары трибуна баарыга чартык дээрбөч кылдыр чаксаалыкканнар.

Индир кырынче бүгү-делегейниң олимпиада комитетиниң президентин Эдстрем үнүп келген. Бүгү-делегейниң XV-ки олимпиада оюннарың хагдыгын деп ол чарлаан.

Олимпиадын музыкалары ойнап турган. 19 шах 25 минута турда стадионга Олимпияның хып турган одун өжүргөн.

Чехословакияда чаа мартен печка

ПРАГА. Чехословакияның аар үлетпүрүнүн бүдүрүлгелери улам-на күш кирип турар. Август 3-те Тржицең хоорайга В. М. Молотов атыг металлургия заводунга база бир Мартен печканы ажылдалга кирген. Ол печка баштайгы эзилди-

ришкини берген. Чаа мартен печка чуртта эң күштүг печкаларын санында кирип турар, а бодуну техниктиг хандырылганын талазы-биле республикада аңаа денсигер ыдыг мартен печкалар чок. Печканы тудуп турар үеле

монтажниктер, слесарьлар дашчылар болгаш өске-даа профессионалдар ажылчылар совет бүдүрүлгелерин ажал дуржулгазын калбаа-биле ажылааннар.

(СЭТА).